

informatika terminológií právnickou, resp. právně filozofickou, a ambicí práce je zřejmě tyto terminologické rozpory smířit.

Přes autorovu snahu o dílo didakticky srozumitelné se však ne zcela zasvěcený čtenář nemohl při četbě práce zcela vyhnout potížím s užitými pojmy, případně zkratkami, které jsou užívány běžně v ICT, potažmo v právu ICT, nikoli však v jiných oblastech. Přístupnost textu práce i mimo úzký okruh specialistů je ostatně jedním z cílů práce (srov. v subkap. 4.3 „Koňské právo“ spor o existenci práva ICT).

Celkově posuzováno je recenzovaná monografie inovativní, přínosná, poskytuje řadu různých úhlů pohledu na řešenou problematiku a umožňuje díky pojetí práva včetně jeho teorie vyššího řádu, kterou autorovi dává kybernetika, dosáhnout nadhledu, který může u specialisty chybět. Připomínky v této recenzi jsou v naprosté většině důkazem inspirativnosti práce a její otevřenosti diskusi a dalšímu vývoji, ergo její vysoké hodnoty.

Práci lze vřele doporučit pozornosti jak právních praktiků, přicházejících do styku s realitou práva ICT, tak studujícím práva i příbuzných oborů a rovněž jako výborný základ pro komplexní studium práva ICT samostatně i v meziodvětvových a mezioborových souvislostech.

prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Procházka R., Káčer M. (eds.) Exemplo ducti: Pocta k životnému jubileu Jozefa Prusáka. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2012, 274 s.

Slovenskej, ale aj českej právnickej verejnosti sa dostáva do rúk pocta, vzdávajúca hold doterajšiemu dielu profesora Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, profesora teórie práva, Jozefa Prusáka, ktorý zavŕšil významné životné jubileum. Hoci sa jeho meno spája v posledných rokoch primárne s Trnavskou univerzitou, vzhľadom na jeho dlhoročné pôsobenie aj na Univerzite Komenského v Bratislave si ako jeho bývalý študent na pôde tejto univerzity tiež dovoľm prispieť svojím blahoželaním, a to aspoň v podobe tejto recenzie.

Osvedčené editorské duo zložené z Radoslava Procházku a Mareka Káčera v úvode k pocte výstižne zhrnulo podstatu a nadväznosť jednotlivých príspevkov, preto sa na tomto mieste zameriam skôr na výber niektorých inšpiratívnych myšlienok, ktoré jednak stavajú na teoretickom diele Jozefa Prusáka (ktorého príkladom sme všetci „ducti“), ale zároveň predstavujú aj ďalšie výzvy pre teoretickoprávny výskum do budúcnosti.

Do pocty prispelo spolu 14 autorov, ktorých s profesorom Prusákom spája buď spoločná práca na pôde Trnavskej univerzity, alebo spoločný záujem a eminentné postavenie v akademickom svete teórie práva. Z českých autorov ide o nestora československej právnej teórie, Jiřího Boguzzaka, a tiež jedného z najuznávanejších súčasných teoretikov práva, Jiřího Příbáňa. Zo slovenskej akademickej sféry možno uviesť zvučné a uznávané mená Eduarda Báránaya, Alexandra Bröstla, Jána Sváka, a z dlhoročných kolegov z Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave ide o Petra Blaha, Luciu Berdisovú, Martinu Gajdošovú, Mareka Káčera, Daniela Krošláka, Alexandru Krskovú, Petra Mosného, Lukáša Opetta a Radoslava Procházku.

V tematicky rôznorodých, ale kvalitou a zaujímavosťou rovnorodých príspevkoch sa autori dotýkajú najdôležitejších teoretických, ale zároveň aj pre prax eminentne dôležitých otázok. Takými sú napríklad legitimita štátnej moci v kontexte slovenskej historickej skúsenosti pred a po roku 1989, v súvislostiach životných skúseností oslávenca a jeho prvej gratulantky, profesorky Alexandry Krskovej. Nemenej dôležitou, a úzko s legitimitou štátnej moci súvisiacou, je problematika právnej istoty v príspevku Eduarda Báránaya. Podľa neho, ak štátna moc nedokáže zaručiť základný pocit právnej istoty svojich občanov, vytvára rizikovú spoločnosť, a podkopáva aj svoju vlastnú autoritu.

Najintenzívnejšie pritom občania pociťujú nedostatok právnej istoty vo sfére najintímnejšej – sfére svojich ľudských práv, ktorých silnejúcemu právnemu uchopeniu, jurisdikcii, právnej nárokovateľnosti a vynútiteľnosti venuje pozornosť Ján Svák. Zároveň však aj medzi základnými právami a slobodami dochádza ku konfliktu a vzájomnému vyvažovaniu, tak ako k proporcionálnemu vyvažovaniu často dochádza v právnej a súdnej praxi pri posudzovaní jednotlivých právnych princípov. Prejavom hľadania proporcionality medzi princípmi je pritom podľa dominujúceho právno-filozofického náhľadu generálny príkaz k optimalizácii, ako naň upozorňuje vo svojom príspevku Alexander Bröstl. Na význam súdnej moci práve v súvislosti s vyvažovaním protichodných práv, záujmov, ale aj právnych princípov, upozorňuje Lukáš Opett vo svojej analýze sudcovskej tvorby práva v komparácii rímskeho súdництва, uhorskej súdnej praxe a súčasnej roly súdov vo Francúzsku. Od vzájomného vzťahu normotvorby a súdництва však neodchádza ďaleko ani Marek Káčer, ktorý vo svojom článku polemizuje s Radoslavom Prochádzkom a jeho tézou o prednosti vôle ústavnej väčšiny pred rozhodnutiami ústavného súdu, ktoré často predstavujú práve výsledok dôsledného a opatrného vyvažovania a pomerovania základných právnych princípov a ich dopadov. Otázka sily väčšiny je aktuálna aj v súčasnom európskom práve a európskom parlamente, ktoré v postmodernej situácii skúma Jiří Boguszak. Ten identifikuje, že otázka hodnôt ako programu sa prejavuje nielen pri výkone súdnej moci, ale v prípade európskeho práva aj v samotnom znení noriem európskeho práva, ktoré sú zväčša formulované teleologicky, sledujúce naznačené ciele, ale pritom nešpecifikujúce prostriedky k ich dosiahnutiu. Je to jeden z ďalších prejavov štrukturálnych zmien v práve, ktoré idú ruka v ruku s trendmi europeizácie a globalizácie, a ktoré ovplyvňujú aj také základné vnútroštátne koncepty, akými sú suverenita štátnej moci, o možnej zastaranosti ktorej uvažuje J. Příběh. Je to práve v období, kedy niektoré štáty a národy, najmä s nedlhou minulosťou, ako je napríklad Slovenská republika, naopak ešte stále lipnú na svojej ťažko vybojovanej suverinite. O historickom kontexte týchto snáh o realizáciu vlastnej suverenity v podobe autonómie Slovákov v druhorepublikovom Československu referuje vo svojom príspevku Peter Mosný.

Nasledujúcimi štyrmi príspevkami vzdávajú hold profesorovi Prusákovi jeho blízki spolupracovníci, a to na prvom mieste dlhoročný kolega z právnických fakúlt Univerzity Komenského aj Trnavskej univerzity, profesor Peter Blaho, zaujímavým výkladom k rímskoprávnym kondikciám z nárokov z krádeže a bezdôvodného obohatenia. So svojimi príspevkami nasledujú nádejní právni teoretici z Katedry teórie práva trnavskej Právnickej fakulty: Martina Gajdošová poukazuje na zaujímavé teoretické a zároveň právnoaplikačné problémy slobody združovania v súčasných podmienkach občianskej spoločnosti podľa úpravy zákona z roku 1990. Daniel Krošlák sa zaoberá odporúčaniami a návrmi pre pedagogickú prax vyučovania právnických disciplín, a to nielen právnej teórie, za použitia metódy sokratovského dialógu. Napokon, Lucia Berdisová prispela pojednaním o analytickej jurisprudencii a diele H. L. A. Harta, s úprimným vyznaním a priznaním veľkých nárokov kladených na čitateľa, ale aj autorov právno-filozofických diel.

Súbor príspevkov uzatvára osobná spomienka Radoslava Procházku na prvú skúsenosť s reálnou aplikáciou poznatkov získaných prostredníctvom profesora Prusáka na akademickej pôde. Zároveň príspevok poňal aj ako priznanie prínosu diela a vzoru profesora Prusáka pre vlastné profesionálne aj ľudské formovanie a smerovanie.

Radoslav Procházka pritom zjavne nie je jediným, koho profesor Prusák inšpiroval. Posledných vyše 60 strán recenzovanej publikácie totiž predstavuje úctyhodný výpočet doterajšieho diela Jozefa Prusáka, s ešte úctyhodnejším ohlasom – takmer tisíckou citácií. To len dokazuje, že príkladom profesora Prusáka neboli a nie sú vedení iba autori príspevkov v jeho Festschrifte, ale tiež stovky ďalších právnych vedcov, teoretikov, ale aj praktikov – najmä bývalých študentov pána profesora.

Záverom teda môžeme spolu s autormi príspevkov obsiahnutých v Pocte a určite aj spolu s nespočetným množstvom ďalších gratulantov skonštatovať, že doterajšie dielo oslávenca si takéto dôstojné „laudatio“ skutočne zaslúži.

JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, Ph.D., LL.M., MA
Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave